

Аналіз та узагальнення розглянутих визначень дав змогу сформулювати власне трактування поняття «інформаційно-комунікаційного педагогічного середовища». Під інформаційно-комунікаційним педагогічним середовищем нами розуміється сукупність знанісвих, технологічних і ментальних сутностей, які в синхронній інтеграції забезпечують якісне оволодіння системою відповідних знань.

Слід зазначити, що знаннієві сутності передбачають наявність в особистості системи набутих і сформованих знань. До технологічних сутностей ми відносимо технічні, програмні, мережні засоби отримання, зберігання, опрацювання та представлення інформації. Що ж стосується ментальних сутностей, то вони, у свою чергу, передбачають дотримання сукупності психічних, інтелектуальних, ідеологічних, релігійних, естетичних і інших особливостей народу.

Список використаних джерел

1. Гутенберг – человек, обогативший мир // Все для учителя. – 2002. – № 7. – С. 89-90.
2. Деминцев А. Д. Развитие творческой активности учителей и совершенствование их мастерства: автореф. дис. на соискание учен. степени канд. пед. наук: спец. 13.00.01 «Теория и история педагогики» / Деминцев А. Д. – М., 1972. – 21 с.
3. Злобін Г. Г. Архітектура та апаратне забезпечення Пеом: навч. посібник / Злобін Г. Г., Рикалюк Р.Є. – К.: Каравелла, 2006. – 304 с.
4. История педагогики: учебник [для аспирантов и соискателей ученой степени кандидата наук] / Под ред. Академика РАО Н. Д. Никандрова. – М.: Гардарики, 2007. – 413 с.
5. Любар О. О. Історія української школи і педагогіки: навч. посіб. (Вища освіта ХХІ століття) / Любар О. О., Стельмахович М. Г., Федоренко Д. Т. – К.: Т-во «Знання», КОО, 2003. – 450 с.
6. Матвеева Л. Л. Культурологія. Курс лекцій: навч. посібник / Матвеева Л. Л. – К.: Либідь, 2005. – 512 с.
7. Медвідь Л. Створення перших друкованих навчальних книг / Медвідь Л. // Початкова школа. – 1998. – № 4. – С. 57-58.
8. Співаковський О. В. Теорія і практика використання інформаційних технологій у процесі підготовки студентів математичних спеціальностей / Співаковський О. В. – Херсон: Айлант, 2003. – 229 с.
9. Чумаков В. Книгопечатание / Чумаков В. // Народное образование в России. – 2000. – № 10. – С. 187-192.

І. М. Шимко,

канд. пед. наук, доцент,

Криворізький державний педагогічний університет

ПІЗНАВАЛЬНА АКТИВНІСТЬ ЯК ФАКТОР СОЦІАЛІЗАЦІЇ ОСОБИСТОСТІ

У статті розглядаються поняття: особистість, розвиток особистості, формування особистості, соціалізація засобами пізнавального інтересу та пізнавальної активності в навчальній діяльності, а також вплив пізнавальної активності як фактора соціалізації особистості учнів.

В статье рассматриваются понятия: личность, развитие личности, формирование личности, социализация посредством познавательного интереса и познавательной активности в учебной деятельности, а также влияние познавательной активности как фактора социализации личности учащихся.

The article deals with the concepts: personality, personality development, personality formation, socialization through cognitive interest and cognitive activity in training activities, as well as the influence of cognitive activity as a factor in the socialization of the individual students.

Постановка проблеми. Одним із стратегічних завдань реформування освіти в Україні згідно з Державною національною програмою «Освіта» є формування освіченої, творчої особистості, становлення її фізичного і морального здоров'я. Розв'язання цього завдання передбачає психолого-педагогічне обґрунтування змісту і методів навчально-виховного процесу, спрямованого на розвиток особистості.

Розвиваючись як особистість, учень формує і розвиває свою природу, привласнює і створює предмети культури, знаходить коло інших людей і виявляє себе перед самим собою.

Така позиція виникає переважно тоді, коли педагог уміє створити умови, в яких виявляється потреба і готовність учня до самоосвіти і самовиховання, коли ним здійснюється діяльність самовдосконалення [1].

У зв'язку з розвитком пізнавальної потреби, під впливом нової провідної діяльності у молодших школярів формується більш стійка структура мотивів, у якій мотиви навчальної діяльності стають провідними. Багато з них зумовлені процесом навчання, інші пов'язані зі змістом та формами навчальної діяльності. Такими мотивами передусім є інтерес до оволодіння способами діяльності, до процесів читання, малювання, а на цій основі й до навчального предмета. Інші мотиви не залежать безпосередньо від навчального процесу. Ними є широкі соціальні мотиви та вузькоособисті, які втілюють прагнення до власного благополуччя [7].

Мета статті полягає у тому, щоб проаналізувати сутність процесу соціалізації особистості, показати вплив пізнавального інтересу та пізнавальної активності як фактору соціалізації в навчальному процесі

Виклад основного матеріалу дослідження. Особистість – це конкретний людський індивід з індивідуально виявленими своєрідними розумовими, емоційними, вольовими та фізичними властивостями.

Особистість виникла і розвинулася в процесі суспільно-історичного розвитку людства, у процесі роботи. Належність особистості до певного суспільства, до певної системи суспільних відносин визначає її психологічну та соціальну сутність.

Особистість – соціальна істота, суб'єкт пізнання, активний діяч суспільного розвитку. Характерною ознакою особистості є наявність у неї свідомості, виконувані нею суспільні ролі, суспільно корисна спрямованість її діяльності [4].

Поняття «особистість» в різні часи, епохи, мало свої ідеали та визначення. Науковці всіх часів визначають описові та нормативні визначення особистості. Звичайно, що нормативне визначення буде орієнтиром для кожної людини, але змінюються часи, змінюється світ, ідеали, тому й особистість буде набувати певних характерних рис, притаманних тому чи іншому суспільству, де вона формується.

Отже, виникає потреба в певному ідеалі особистості. Багато науковців (Г. Андреева, Л. Божович, І. Кон, та ін.) у своїх дослідженнях розкривають поняття «особистість» щодо соціальної сутності.

Особистість як продукт суспільного життя водночас є живим організмом. Відношення соціального і біологічного у формуванні та поведінці особистості надзвичайно складні й неоднаково впливають на неї на різних етапах розвитку. Життя людини існує в багатогранному середовищі. Природне середовище оточує нас з моменту зачаття і все подальше свідоме життя.

Процес розвитку людини щодо її взаємодії з оточуючим світом отримав назву «соціалізація».

Велика кількість вчених: соціологів, психологів, філософів, педагогів (Г. Андреева, Л. Божович, Б. Вульф, Е. Дюркгейм, І. Кон, А. Мудрик, Т. Парсонс, Н. Смелзер, Т. Шибутані, Я. Щепанський та ін.) зміст поняття «соціалізація» трактують як процес: «формування вмінь та соціальних установок індивідів, відповідних їх соціальним ролям»; «входження індивіда в соціальне середовище»; «засвоєння ним соціальних впливів»; «присотосування його до системи соціальних зв'язків» і тощо.

У різноманітних словниках соціалізація визначається як:

– «процес становлення особистості, навчання та засвоєння індивідом цінностей, норм, установ, зразків поведінки, притаманних суспільству до якого належить, соціальній групі»;

– «процес засвоєння та подальшого розвитку індивідом соціально-культурного досвіду»;

– «складний, багатогранний процес включення людини у соціальну практику, надбання нею соціальних якостей, засвоєння суспільного досвіду та реалізації особистісної сутності під час виконання певних ролей у практичній діяльності».

Виходячи з вище зазначеного, можемо стверджувати, що особистість не існує сама по собі, вона постійно набуває певного розвитку, відбувається її формування, її соціалізація.

Розвиток особистості – процес формування особистості як соціальної якості індивіда в результаті її соціалізації і виховання. Маючи природні анатомо-фізіологічні передумови до ставлення особистості, дитина в процесі соціалізації вступає у взаємодію з навколишнім світом, оволодіваючи досягненнями людства. Розвиток особистості відбувається в діяльності, яка керується системою мотивів, притаманних даній особистості. Як передумова й результат розвитку особистості виступають потреби [8].

Формування особистості – це становлення людини як соціальної істоти внаслідок впливу середовища і виховання на внутрішні сили розвитку.

Дані поняття «формування особистості» та «розвиток особистості» дуже близькі. Проблема розвитку та формування особистості належить до найактуальніших соціальних аспектів суспільного життя і тому потребує власного наукового обґрунтування.

Розвиток особистості в процесі соціалізації відбувається по мірі вирішення людиною ряду задач: природно-культурних, соціально-культурних та соціально-психологічних.

Отже, соціалізація це двосторонній процес, в якому, з одного боку, індивід засвоює соціальний досвід, входячи в соціальне середовище та систему соціальних зв'язків, а з іншого боку – в процесі соціалізації він активно відтворює систему зв'язків за рахунок активного входження у середовище. І тому, людина (учень, студент) не пасивна у вирішенні об'єктивних задач, а є творцем свого власного життя і може розглядатися як суб'єкт особистісного розвитку, як суб'єкт соціалізації.

Соціалізація людини відбувається в ситуації, коли вона має справу з великою кількістю обставин і відповідно поводить її активно реагує.

Соціалізація особистості відбувається через діяльність. Вона має бути організована так, щоб її виконання особистістю розкривало для неї різноманітні сторони суспільних відносин та забезпечувало розвиток життя особистості в цій системі.

Спрямованість особистості – це складне мотиваційне утворення, що є системою будь-яких мотиваційних утворень, явищ, яка визначає напрям поведінки та діяльності людини, орієнтує її, врешті-решт визначає сутність людини в соціальному плані.

Розуміння соціальної якості особистості не можна обмежувати тільки аналізом специфіки й структури діяльності. Це свідчить, що потреби детермінують діяльність, і тим самим, безпосередньо впливають на соціальну якість особистості.

Для кожного життєвого періоду характерна відповідна провідна діяльність.

Запорукою ефективності навчальної діяльності й навчально-виховного процесу в цілому є результативність пізнавальної діяльності, від якої залежить цілеспрямованість розумової активності, розвиток інтелектуальної рефлексії та природжених задатків тощо.

Л. В. Кондрашова вказує, що особистісний саморозвиток підостаючої людини взаємопов'язаний та взаємообумовлений. Ці процеси базуються на принципі саморозвитку, який стимулює здатність особистості перетворювати особисту життєдіяльність в предмет творчої самореалізації як вищої форми життєдіяльності людини. Отже, всі зусилля педагога повинні бути направлені на формування освітніми засобами внутрішньої позиції особистості учнів.

Оснoву позиції складають мотиви, потреби, інтереси, установки, напpавленість особистості. Оснoвоположними факторами її розвитку є внутpішнє середовище, активність і потреба в самореалізації, а джерелом служить подолання протиріч, які виникають в шкільному житті [2].

Дослідження видатних педагогів доводять, що поза навчанням не може бути повноцінного розвитку особистості; навчання стимулює, веде за собою розвиток і водночас спирається на нього.

Пізнавальний інтерес як важливе особистісне утворення та характеристика навчального процесу завжди в центрі уваги педагогів. Сьогодні пізнавальний інтерес розглядається як рушійна сила активізації навчання, розвитку пізнавальної самостійності тих, хто навчається.

Пізнавальна активність є соціально значущою якістю особи і формується в учнів у навчальній діяльності. Необхідною умовою підвищення ефективності навчання є розвиток пізнавальних сил учнів, що стимулюють їхню пізнавальну активність, спрямовану на оволодіння знаннями, безперервне їх поповнення і застосування. У такому зв'язку стимулом діяльності є пізнавальна активність, що визначається як вибіркова націленість особистості, звернена до галузі пізнання.

Відомо, що інтерес виникає з необхідності будь-що знати й уміти. З'являються нові стимули, коли учні прагнуть до глибоких знань. Саме ця необхідність у знаннях і пов'язані з нею пізнавальні інтереси духовно збагачують особистість [3].

Так як існує велика кількість визначень таких понять як «особистість», «соціалізація», так і поняття «пізнавальний інтерес» трактується по різному:

- вибіркова спрямованість людини, стосовно галузі пізнання;
- потреба людини;
- будь-яка форма спрямованості особистості;
- вибір із навколишнього життя того, що є цінним для людини; тощо.

Це пояснюється тим, що інтерес як властивість спрямованості особистості є складним явищем.

Інтереси людини є соціальними за своєю природою. Вони не виникають у замкнутій природі дитини, великий вплив на формування пізнавального інтересу має середовище. Враховуючи соціальний чинник у педагогічному процесі, через поставлені виховні й освітні завдання треба будувати навчальний процес у поєднанні соціальних аспектів та вікових й індивідуальних пізнавальних інтересів учнів [6].

Висновки. Соціальне середовище, у якому формується особистість, треба розуміти як систему можливостей, вимог, очікувань, яке виконує конструктивні та диригентські функції даного процесу. І тому потрібно педагогу враховувати всі ті потреби та інтереси, які виникають в учнів у процесі навчальної діяльності, й надавати вчасно їм кваліфіковану допомогу для успішної соціалізації особистості.

Список використаних джерел

1. Задесенець М. П. Вікові особливості розвитку дітей і формування їх особистості / М. П. Задесенець. – К., 1978.
2. Кондрашова Л. Технологія і методика особистісно-орієнтованого навчання: [метод. пос. для вчителя] / Л. Кондрашова, Т. Прокоп'єва. – Кривий Ріг. – 2006. – 352с.
3. Лихацький А. Формування пізнавального інтересу учнів/ А. Лихацький// Така проста гра. – 2005. – № 2. – С. 22-23.
4. Максименко С. Д. Загальні основи психології: [пос.] / С. Д. Максименко – К., 2000. – С.45.
5. Радул В. Соціалізація й розвиток особистості / В. Радул // Шлях освіти. – 2006. – № 2. – С.7-13.
6. Рубинштейн С. Л. Основы общей психологии/ Сергей Леонидович Рубинштейн. – М., 1976. – 590с.
7. Савчин М. В. Вікова психологія: [навч. пос.] / М. В. Савчин, Л. П. Василенко. – К.: Академвидав, 2006. – 360с.
8. Український педагогічний словник / [уклад. С. Гончаренко]. – К.: Либідь, 1997. – 376с.

О. В. Ковшар,
канд. пед. наук, доцент,
Криворізький державний педагогічний університет

ОРГАНІЗАЦІЯ ГРУПОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

У статті автор розглядає поняття групова робота. Акцентує увагу на видах груп і психолого-педагогічних умов їх утворення у молодших школярів, визначає завдання на уроках української мови для виконання в групах.

В статье автор рассматривает понятие групповая работа. Акцентирует внимание на видах групп и психолого-педагогических условий их объединения у младших школьников, определяет задания на уроках украинского языка для выполнения в группах.

In the article an author considers notion group work. Accents attention on the types of groups and psychology-pedagogical terms of their union at junior schoolboys, determines the tasks on the lessons of Ukrainian for implementation in groups.

Реформування освіти в Україні передбачає організацію навчально-виховного процесу, який би забезпечував формування особистості, здатної до життєтворчості, до продуктивного перебування в полікультурному середовищі. За цієї умови першочерговим завданням сучасного вчителя є розробка й застосування ефективних навчальних технологій, що гарантують досягнення не тільки прогнозованого освітнього, а й виховного результату, сприяють реалізації творчого потенціалу школярів. Саме цією новою педагогічною настановою пояснюється актуальність навчальної діяльності у групах.

Мета нашої статті полягає у визначенні умов і форм організації групової діяльності молодших школярів, співробітництва, спілкування на